

Dr hab. Jan Walasek prof. UJK

Kielce, 29 listopada 2019 r.

Uniwersytet Jana Kochanowskiego

W Kielcach

Instytut Sztuk Pięknych

**Recenzja Pracy doktorskiej mgr Bogny Lewtak-Baczyńskiej,
sporządzona w związku z przewodem doktorskim
na Wydziale Sztuki Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego im.
Kazimierza Pułaskiego
w Radomiu**

Pani mgr Bogna Lewtak-Baczyńska studiowała na Wydziale Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Jej aktywność artystyczna ma charakter interdyscyplinarny. W obszarze jej zainteresowań znajdują się działania związane z teatrem, muzyką, filmem oraz sztuką słowa, czyli poezją. Mają one różnorodny charakter – od rozważań teoretycznych, aż po próbę określenia własnej twórczości.

Rozprawa doktorska mgr Bogny Lewtak-Baczyńskiej nosi tytuł *Poszukiwanie środków artystycznych do ujawnienia własnego obrazu rzeczywistości – kolekcja prac malarskich* i została przedstawiona do oceny jako dokumentacja wraz z 11. obrazami na planszach z opisem, w formie jednorodnej książki w twardej oprawie. Praca opatrzona jest wstępem i zawiera 4 rozdziały.

We wstępie doktorantka przedstawia motywy wyboru problematyki, jaką podejmuje w swojej pracy, a także roztacza wizję schyłkowości naszego świata, dając za przykład swoje obrazy: *Alegoria świata, Tratwa meduzy, Pociągi na skrzyżowaniu, Wojna*.

Autorka w dwóch pierwszych rozdziałach zastanawia się, jak nawiązać dialog, jak uratować rolę twórcy jako kreatora świata, jak „uzbroić” artystę w komputer, żeby jego twórczość zyskała energię nauki XXI wieku. Myślę, że to są rozważania zbyt ambitne, a rozstrzygnięcie nastąpi poza nami. Bo ponad nami wszechświat eksplodował. W ciągu 20 lat tego stulecia mamy już odkrytych ponad 4 tysiące egzoplanet i miliard galaktyk, a także wielkie dokonania w medycynie i genetyce.

Ale mamy też za sobą tragiczny wiek XX z obozami w Auschwitz i Dachau.

W 1945 roku, gdy zostały otwarte bramy Auschwitz niemiecki filozof i pisarz, Theodor Adorno powiedział: „pisanie poezji po Auschwitz jest barbarzyństwem” (*Nach Auschwitz ein Gedicht zu schreiben, ist barbarisch*). Rozumiał przez to, iż świat stał się tak przerażający i tak niezrozumiały, że sztuka nie może go prawdziwie odzwierciedlić, ani tym bardziej nie jest w stanie go przekształcić. Adorno mylił się, czego dowiodła ogromna liczba tekstów kultury. Powstały między innymi mroczne wiersze Paula Celana i są echem tamtych czasów.

W następnych rozdziałach pracy doktorantka przedstawia, jak zmieniały się funkcje malarstwa i kryteria piękna oraz rola artysty w nowym świecie nauki i permanentnych odkryć.

Rozdział IV opisuje cykl prac *Okna mroku*. Otwiera go obraz pt. *Alegoria świata*, formatu 180x130 cm. Autorka nawiązała tu do tryptyku Hieronima Boscha pt. *Wóz z sianem*.

W centrum pejzażu namalowała krzyż z Chrystusem i samotny wóz z sianem, na którym nikogo nie ma. Ludzie pouciekali, żyją ukryci. Oto wizja losu człowieka na ziemi.

W innym obrazie, pt. *Piosenka o naszym życiu* (200x120 cm) artystka maluje sceny ukazujące anonimowych ludzików, które skłaniają odbiorcę do przypomnienia sobie obrazów Pietera Bruegla. Przestrzeń wypełniona jest postaciami, których zachowania i zwyczaje obserwujemy. Rzeczywiście ta wizja to groteskowy „śpiew” zaprezentowany z pominięciem jakichkolwiek plastycznych reguł, może najbliższy prowokacjom „młodych dzikich”. Wyalienowane kadry, osobne kasetony - to przedziały życia; w każdym dzieje się coś innego. To przedstawienie zwykłych śmiertelników, odkrywających swoje słabości, uprzedzenia i lęki. Sugerować może przede wszystkim przekaz natury uniwersalnej, dotyczący: przemijania, samotności, trwogi człowieka przed „nieznany”, zagubienia jednostki we współczesnym świecie, itp.

Kolejny obraz to *Cisza. Epitafium na śmierć zapomnianego bohatera*. Praca ma wymowę symboliczną - metafizyczną. Obraz odślania jednak swoją tajemniczą moc dopiero po zapoznaniu się z opisem autorki. Bez tego widzimy zaledwie zwykły pejzaż z blaskiem wody i przypadkowymi dachami. Zastanawiać się można, na ile uchwytnie dla widzów mogą stawać się w tym przypadku treści dotyczące postaci bohatera - ważny dla autorki aspekt rozważań. Istnieje ryzyko, że odbiór zasadniczego przesłania może okazać się ograniczony.

Jeszcze jeden obraz dużego formatu (180x140 cm) to *Pociągi na skrzyżowaniu*. Anonimowy tłum ludzi błądzących, ciągle na coś czekających biednych mas ludzkich, to jakby fresk z poprzedniego stulecia: wizja bezdomności, wiecznego wyczekiwania,

wypatrywania i przemieszczania się po świecie. Pociągi jadą do obozów śmierci, a w tle wielkie totalitaryzmy XX wieku.

W obrazie *Wojna* (180x140 cm) widać wyraźnie fascynację autorki lekturą relacji z kolejnych dni powstania warszawskiego. Scena z powstania namalowana jest głęboką czerwieńią z dodatkiem żółci i czerni. Widać płonące konie i ludzi w potrzasku.

Doktorantka w swych monumentalnych realizacjach różnicuje formę swoich prac. Zawierają one w sobie spory potencjał emotywny oraz symboliczno-metaforyczny. Pomimo odmiennych celów i cech formalnych, jej dzieła łączą pewne powinowactwa dotyczące duchowej warstwy człowieka, naszego miejsca w świecie. Taka perspektywa skłania autorkę do szukania „sojuszników” w dziełach dawnych mistrzów. Na podkreślenie zasługuje znajomość kontekstów kulturowych, świadome i celowe nawiązanie do twórczości Boscha i Bruegla oraz twórcze wykorzystanie motywów.

Konkluzja

Pomimo wskazanych pewnych uwag i zastrzeżeń, oceniam artystyczną pracę doktorską pani Bogny Lewtak- Baczyńskiej pozytywnie. W zaprezentowanych dziełach malarskich oraz w pracy pisemnej ujawnia się otwarta, twórcza i poszukująca postawa doktorantki. Praca stanowi oryginalne dokonanie artystyczne, ukazuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydatki w dziedzinie sztuk pięknych oraz potwierdza umiejętność prowadzenia przez nią samodzielnej pracy twórczej. Pozwala to uznać, że rozprawa doktorska pani mgr Bogny Lewtak-Baczyńskiej spełnia wymagania związane z przewodem doktorskim i uzasadnia nadanie stopnia doktora. Wnioskuje zatem o przyznanie jej tego tytułu przez Radę Wydziału Sztuki Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego w Radomiu.

